

LINNUHARULDUSED EESTIS 2009
Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr. 8

Margus Ots & Uku Paal

Eesti Ornitoloogiaühing, pk. 227, 50002 Tartu
margus.ots@gmail.com

Kokkuvõte. Käesolev aruanne on Eesti linnuharulduste komisjoni kaheksas kokkuvõtte meil harva ja juhuslikult esinevate lindude kohtamisteadetest. Lõplik hinnang anti 113 teatele, neist 102 pärinevad 2009. aastast. Teadetest kinnitati 103 (91%) ja lükati tagasi 10. Eesti lindude nimekirja lisandus 4 uut liiki. Eesti lindude nimekirjas on seisuga 31.12.2009 kokku 370 loodusliku päritoluga ja meil või naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liiki ning 5 teadmata päritoluga liiki.

Alljärgnevaga jätkab Eesti linnuharulduste komisjon (edaspidi HK) kokkuvõtete avaldamist meil harva kohatavate lindude kohta. Käesolev aruanne on järjekorras kaheksas ja käsitleb 2009. aastat. Täiendavalt on aruandes ära toodud ka seni avaldamata teated varasemal ajal kohatud haruldustest, mille kohta varem otsus puudus või millised alles nüüd hilinemisega HK-le läbivaatamiseks esitati.

Komisjoni koosseis ja töökord

HK koosseisu kuulus avaldatavate teadete läbivaatamisel viis põhiliiget ja neli varuliiget, kes asendasid vajadusel põhiliikmeid. Komisjoni liikmed vaatasid teated igäüks eraldi läbi ja andsid neile sõltumatu hinnangu. Kui kogunes vähemalt neli heakskiitvat otsust ja viies otsus ei olnud tagasilükkav, loeti teade vastuvõetuks ning kui vähemalt kolm liiget otsustas teadet mitte tunnustada, loeti see tagasilükatuks. Muudel puhkudel arutati teadet komisjoni koosolekul ning vajadusel tehti lõplik otsus hääletamise teel.

Aruandes avaldatavate teadete käsitlemise ajal oli HK koosseis järgmine: Margus Ots (esimees ja sekretär), Aivo Klein, Vilju Lilleleht, Uku Paal, Ranno Puumets, Margus Ellermaa (varuliige), Mati Kose (varuliige), Erik Leibak (varuliige) ja Aivar Veide (varuliige).

Vaatlusankeetide täitmisest

HK-s käsitlemisele kuuluva liigi või alamliigi isendi kohtamisel tuleb täita vaatlusankeet. Nii käsitletavate liikide nimekirja kui vaatlusankeet on kättesaadav Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehelt <http://www.eoy.ee>, kuid ornitoloogiaühingust võib ankeedi saada ka paberil. Vaatlusankeet tuleb täita võimalikult kiiresti, enne kui üksikasjad ununevad. Suur abi on teadetele lisatud fotodest. Foto lisamisel aga ei tohi muutuda hooletuks ning ankeet tuleb ikkagi võimalikult detailselt ja täpselt täita. Sageli on kohatud isendit kirjeldatud nii pinnapealselt, et liiki või alamliiki ei ole võimalik üheselt määrata. Vahel pole välistatud, et tegemist võib olla meil tavalisema või vastupidi – veelgi haruldasema liigiga, kellega vaatleja arvestada ei osanud. Just ebapiisav kirjeldamine on peamiseks põhjuseks, miks vaatlusi ei tunnustata. Kui mõni liik jaotatakse kaheks, ei saa HK teate uuel käsitlemisel vaadeldud linnu liigilist kuuluvust enam pahatihti tuvastada, sest kirjeldus polnud piisavalt põhjalik.

Iga linnurõngastaja vastutab selle eest, et tema märgistatud harulduse kohta täidetakse HK ankeet. Püütud linnu kirjeldamisel peab olema iseäranis hoolikas. Lisaks sulestiku detailsele kirjeldamisele tuleb ka linnu mõõdud põhjalikult kirja panna. Selline põhjalik kirjeldamine on sageli ainukeseks võimaluseks linnu alamliigilise kuuluvuse määramiseks. Linnu rõngastamisel tuleb ankeedis ka linnule pandud rõnga number ära märkida.

Lisaks linnu kirjeldamisele tuleb ankeeti kirja panna vaatluse täpne aeg ja koht ning kõigi vaatlejate täielikud nimed. Kui peale Teie vaatlesid sama lindu veel teisedki vaatlejad, siis ärge jääge lootma nende peale. Kui ei olnud kokkulepet teate esitamise kohta, siis esitage see igaks juhuks ise.

HK-le teeb jätkuvalt muret, et mitmed harulduste kohtajad ei ole siiani esitanud teateid läbivaatamiseks. **Vaatlejad peavad arvestama sellega, et kõik HK poolt tunnustamata linnuharulduste kohtamisteed jäävad välja harulduste andmebaasist, neid ei avaldata ja nendega ei arvestata vastava ala linnustiku ülevaadete koostamisel.** Ka Eesti haudelindude levikuatlase andmebaasi võetakse vaid need haruldasemate liikide leiud, mida HK on tunnustanud. Palume vaatlejatel oma teated alati ära saata jooksva aasta lõpuks. Ka vanade teadete esitamisega pole kunagi hilja.

Läbivaadatud teadete hulk

Kokku vaadati läbi ja anti lõplik hinnang 113 teatele, millest 102 olid 2009. aastal ja 11 enne 2009. aastat tehtud vaatluste kohta. Teadetest 103 (91%) kinnitati ja 10 (9%) lükati tagasi. Et mitme teate kohta pole veel lõplikku otsust tehtud ja mõnda on käsitletud korduvalt, siis on HK poolt läbi vaadatud vaatluste tegelik hulk suurem. Tagasi lükatud vaatluste hulk on viimastel aastatel vähenenud, sest järjest enamate vaatluste kohta on olemas tõestusmaterjale (foto, video või helisalvestis).

Kõigi HK poolt käsitletavate liikide kõik aktsepteeritud (heaks kiidetud) vaatlused on esitatud Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel (http://www.eoy.ee/yhing/hk/hk_aktsept.pdf).

Muutused Eesti lindude nimekirjas

Loodusliku päritoluga liikidest (kategooria A) lisandusid Eesti lindude nimekirja 2009. aastal lannuvart (*Aythya collaris*), kõrbetüll (*Charadrius leschenaultii*), tundra-neppvigle (*Limnodromus scolopaceus*) ja mägikiur (*Anthus spinoletta*). Uue alamliigina lisandus Eesti lindude nimekirja 2009. aastal ida-mustvaeras (*Melanitta nigra americana*).

Seisuga 31.12.2009 on Eesti lindude nimekirjas loodusliku päritoluga või meil (või naabermaades) püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liike (kategooriad A-C) 370 ja teadmata päritoluga (kategooria D) 5 liiki. Mitteametlikus vangistusest pääsenud (kategooria E) liikide nimekirjas on 10 liiki¹.

Uueks tõestatud haudelinnuks Eestis on hõbehaigur (*Casmerodius albus*).

Käesolevas aruandes toodud lindude teaduslikud nimetused ja järjestus põhinevad Euroopa Harulduskomisjonide Liidu Taksonoomiakomisjoni (*Taxonomic Advisory Committee of the Association of European Records and Rarities Committees; AERC TAC*) soovitusel (AERC TAC 2003).

¹E-kategooria nimekirja on kantud vaid need vangistusest pääsenud liigid, kes Eesti tingimustes vastu pidada suudavad.

Teated

Järgnevalt on esitatud varasemates HK aruannetes avaldamata teated Eestis kohatud haruldaste linnuliikide kohta kuni aastani 2009. Kõik need teated on HK poolt läbi vaadatud ja nende kohta tehtud heakskiitev või tagasilükkav otsus. Praegu veel käsitluses olevaid vaatlusi ei avaldata.

Liigi nimetuse järel on sulgudes esitatud neli arvu. Esimene arvupaar märgib vastavalt linnuleidude (-vaatluste) ja isendite hulka kuni aastani 2008 (kaasa arvatud), teine paar linnuleidude ja isendite hulka 2009. aastal. Arvude asemel on X, kui teateid või linde pole olnud võimalik täielikult loendada (pesitsemine, andmete puudulikkus, samad isendid erinevates kohtades või samas kohas erinevatel aegadel jne.).

Kui teates on isendite, paaride vms. arv märkimata, on mõeldud üht lindu, paari vms. Kui vaatluse kohta on olemas tõestusmaterjale (foto, video või helisalvestis), siis on see märgitud konkreetse teate järele.

Kuna Eesti administratiivne jaotus on viimastel aegadel pidevalt muutunud ja haldusreformiga ei ole endiselt kuigi kaugele jõutud, siis andmete võrreldavuse huvides kasutab HK kohanimede esitamisel põhiliste haldusüksustena jätkuvalt ajaloolisi kihelkondi. Kihelkonnad on ornitoloogiliselt aktiivsest perioodist (1840–2009) poole kestel käibinud ka ametlike haldusüksustena, neid kasutatakse ka näiteks keele-, rahva- jms. teadustes. Praegune vallasüsteem põhineb Nõukogude Liidu kolhooside territooriume järgivail külanõukogude piiridel, s.t. on ebaloomulik ning ei jää pikemalt püsima.

Kasutatud lühendid. is. = isend, khk. = kihelkond, mk. = maakond (2009. a. jaotuse järgi, kui erineb põlisest), s. = saar, läh. = lähedal, 1a = samal kalendriaastal sündinud, 2a = eelmisel kalendriaastal sündinud jne., ad. = adultne, vanalind, subad. = subadultne, juv. = noorlind, pull. = pesapoeg (poeg enne lennuvõimestumist), ♂ = isaslind, ♀ = emaslind, ♂♀ = paar.

Tunnustatud teated. Kategoriad A, B ja C Accepted records. Categories A, B and C

Lääne-mustlagle *Branta bernicla hrota* (10/16 – 5/6)

10.10.2007 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Pekka Komi) (Foto).

20.09.2009 Põõsaspea neem 2 ad. (Juho Könönen) (Foto).

24.09.2009 Põõsaspea neem ad. (Juho Könönen) (Foto).

26.09.2009 Põõsaspea neem ad. (Timo Pettay).

27.09.2009 Põõsaspea neem ad. (Juho Könönen, Margus Ellermaa, Timo Pettay).

21.10.2009 Põõsaspea neem ad. (Margus Ellermaa).

Mustlagle läänepoolne alamliik, kes pesitseb Gröönimaal ja Teravmägedel ning talvitab Loode-Euroopas. Meil suhteliselt haruldane külaline.

Kirde-mustlagle *Branta bernicla nigricans* (1/1 – 1/1)

29.09.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Juho Könönen, Margus Ellermaa).

Eesti 2. vaatlus. See mustlagle alamliik pesitseb Ida-Siberi ja Põhja-Ameerika tundras, Euroopasse satub ta harva. Osa autoreid peab mustlagle alamliike eraldi liikideks ja tulevikus võidakse lääne- ja kirde-mustlagle ka meil omaette liikidena nimekirja lisada. Mustlagle alamliikide vahel on ka segapesitsemist täheldatud ja hübriidide eristamine “puhastest” isenditest võib vahel olla lausa võimatu.

Sini-rägapart *Anas discors* (2/1 – 1/1)

19.05.2009 Sääre, Kihnu s., Tõstamaa khk., Pärnumaa ♂ ad. (Aivo Klein).

Eesti 2. vaatlus. Põhja-Ameerika liik, kes Euroopasse satub väga harva. Ka 2008. aasta mais kohati Kihnu saarel isast sini-rägaparti. Ei saa välistada, et tegemist on sama isendiga, sest nii haruldase eksikülalise puhul on vähe tõenäoline, et kaks eri isendit satuvad peaaegu täpselt samasse kohta.

Punanokk-vart *Netta rufina* (30/33 – 3/3)

09.05.2009 Sangla polder, Rannu khk., Tartumaa ♂ ad. (Uku Paal, Jan Nordblad jt.) (Foto).

01.06.2009 Sörve säär, Jämaja khk., Saaremaa ♂ ad. (Juha Saari) (Foto).

23.10.–10.11.2009 Orjaku, Käina khk., Läänemaa = Hiiu mk. ♀ ad. (Jan Nordblad jt.) (Foto).

Punanokk-vart on levinud Lääne- ja Kesk-Euroopast ida suunas Mongooliani. Vaatluste arv on meil sagenenud. Võimalik, et osa kohatud linde pärineb Euroopa linnuaedadest. Käina lähel on sügiseti emaslinde vaadeldud neli aastat järjest (2006–2009) ja ei saa välistada, et kõigil aastatel on tegemist olnud sama linnuga.

Lannuvart *Aythya collaris* (0/0 – 1/1)

13.04.2009 Saunja laht, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂ ad. (Uku Paal jt.) (Foto).

Esmasleid. Põhja-Ameerika liik, kes Euroopasse satub suhteliselt sageli, näiteks Briti saartel kohatakse igal aastal mitmeid isendeid. Kuna tihti leitakse hübriide, siis tuleb haruldaste vartide määramisel olla eriti tähelepanelik ja hübriidi võimalus välistada.

Ida-mustvaeras *Melanitta nigra americana* (0/0 – 5/5)

10.03.2009 Veere, Kihelkonna khk., Saaremaa ♂ ad. (Adrian Michael White, John Kneeshaw, John Dennis).

22.07.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ ad. (Timo Pettay, Sampsa Cairenius).

02.08.2009 Põõsaspea neem ♂ ad. (Juho Könönen).

03.08.2009 Põõsaspea neem ♂ ad. (Margus Ellermaa, Juho Könönen).

21.09.2009 Põõsaspea neem ♂ ad. (Margus Ellermaa).

Eesti esimesed 5 leidu. See mustvaera alamliik pesitseb Põhja- ja Kirde-Aasia ning Põhja-Ameerika arktilistel aladel. Kuna osa autoreid peab ida-mustvaerast eraldi liigiks, siis võivad antud vaatlused tulevikus osutada meil lausa uue liigi esimesteks leidudeks. Mustvaera (ja ka tõmmuvaera) alamliikide eristamine on keeruline ja seda eelkõige seetõttu, et vaeraid nähakse enamasti vaid möödalennul rändevaatluskohtades ning linde ei saa detailselt vaadelda. Alamliikide vahelisest hübriidiseerumisest on hetkel veel vähe infot. Hetketeadmiste põhjal on noka värvus ja kuju ning ka üldhaabitus olulised tunnused, millele tuleb määramisel erilist tähelepanu pöörata. Emaslindude määramine alamliigini on väga keeruline ja teadmised ses osas veel puudulikud.

Prillvaeras *Melanitta perspicillata* (3/4 – 1/1)

21.07.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ♀ ad. (Timo Pettay, Sampsa Cairenius).

Põhja-Ameerika liik, kes Euroopasse satub suhteliselt harva, kuid Briti saartel kohatakse igal aastal. Möödalendavate emaslindude määramine on alati raske ja ka selle vaatluse hindamine oli HK'le keeruline ülesanne.

Tundrakaur *Gavia adamsii* (41/52 – 1/1)

01.06.2009 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. ad. (Uku Paal, Jan Nordblad, Jukka Hauru, Tom Nordblad, Jussi Vakkala, Jyrki Lausamo) (Foto).

Tundrakaur pesitseb Aasia ja Põhja-Ameerika arktilistel aladel, talvitab Norra rannikul. Läänemerele satub tundrakaur läbirändel nii kevadel kui ka sügisel, aga teda võib kohata ka talvel.

Suula *Morus bassanus* (8/9 – 1/1)

08.05.2009 Virtsu, Hanila khk., Läänemaa ad. (Timo Pettay, Mati Martinson, Kim Aaen, Johnny Kahlert, Jyrki Pynnönen) (Foto).

Põhja-Atlandi haudelind, kes Läänemerele satub harva.

Hõbehaigur *Casmerodius albus* **pesitsemine (kõik vaatlused kuni 2004)**

10.04.–lõpp 07.2009 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa ♂♀, pesa, 3 pull. (Reimo Rander, Jan Siimson jt.) (Foto).

Selle lõunapoolse levilaga liigi vaatlused on viimasel kümnendil meil järjest sagenenud ja HK otsustas alates 2005. aastast hõbehaigru vaatlusi enam mitte käsitleda. Kõik varasemad teated kuuluvad aga endiselt HK poolt kinnitamisele. Kuna hõbehaigrut kohatakse meil järjest arvukamalt kevadest sügiseni, siis oli vaid aja küsimus, millal liik meil pesitseda üritab. Juba 2008. aastal vaadeldi Ilmatsalu hallhaigrukoloonias pesal tegutsevaid hõbehaigruid, aga kuna siis jäi kindel pesitsemine tõestamata, kinnitas HK teate pesitsuskatsena. 2009. aastal pesitsusperioodi lõpus pesa kontrollides leiti sellest 3 peaaegu lennuvõimelist poega. Seega on antud juhul tegemist hõbehaigru esimese kindla pesitsusjuhtumiga Eestis.

Luitsnokk-iibis *Platalea leucorodia* (5/5 – 1/1)

10.–13.12.2009 Häädemeeste, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Aivo Klein jpt.) (Foto).

Pesitseb Lõuna- ja Kesk-Euroopas ning Aasias. Põhja-Euroopasse satub ta harva. Antud lindu võidi Häädemeestes kohata juba 7. detsembril, aga siis määrati põgusa vaatluse käigus nähtud valge lind hõbehaigruks. Hilissügisel hõbehaigrut Häädemeeste ümbruses rohkem ei nähtud, küll aga leiti täpselt samas kohas mõni päev hiljem luitsnokk-iibis, kes püsis paigal kuni lumetormide tulekuni.

Kaeluskotkas *Gyps fulvus* (5/5 – 1/1)

21.05.2009 Uniküla, Sangaste khk., Tartumaa = Valga mk. subad. (Jaak Lääts) (Foto, leitud surnult).

Vahemeremaades levinud paigalind, kes Põhja-Euroopasse eksib harva. Antud isend leiti värskelt surnuna.

Madukotkas *Circaetus gallicus* * (x/x – 3/3)

16.–17.07.2009 Kirbla khk., Läänemaa (Svante Joelsson, Anu Joelsson, Mattias Joelsson) (Foto).

25.07.2009 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Margus Pensa, Tiina Elvisto, Alis Langmets).

16.08.2009 Harju-Risti khk., Harjumaa = Lääne mk. (Uku Paal, Kuido Kõiv).

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

Madukotka vaatlused kuuluvad HK-s käsitlemisele, kuna liigi määramisel eksitakse sageli. Ehkki madukotkaid kohatakse Lääne-Eestis suhteliselt sageli, ei ole viimastel aastakümnetel liigi pesitsemist õnnestunud tuvastada.

Stepi-loorkull *Circus macrourus* (45/>49 – 2/2)

27.–28.04.2009 Sutlepa meri, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ ad. (Gustaf Nordenswan, Jarmo Ahveninen, Heikki Holmström, Jyrki Pynnönen jt.).

22.05.2009 Peratsaare, Saarde khk., Pärnumaa ♂ 3a (Uku Paal, Margus Ots).

Stepi-loorkull pesitseb Ukrainast ja Lõuna-Venemaalt ida suunas Mongooliani. Eestis on ta suhteliselt sage eksikülaline. Emaslindude ja noorlindude määramine on väga keeruline. Eriti hoolikalt tuleb kirjeldada tiiva alapoole ja pea mustrit. Soomes on tõestatud ka stepi-loorkulli segapesitsemine nii soo- kui ka välja-loorkulliga. Hübriidide võimalust tuleb stepi-loorkulli määramisel kindlasti arvesse võtta.

Väikehuik *Porzana parva* (1954-2009) (x/x – 6/>14)

02.05.–27.06.2009 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♂♀ (Mati Kose, Tarvo Valker jt.) (Foto).

10.05.2009 Saareperä, Röpina khk., Võrumaa = Põlva mk. 2-3 is., sh. 2 ♀ ad. (Margus Ots, Uku Paal, Jan Nordblad) (Foto).

26.05.2009 Tõhela järv, Tõstamaa khk., Pärnumaa ♂♀ (Jaanus Jürison, Heikki Luhamaa).

26.06.–02.07.2009 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 6 is. (2 ♂, 4 ♀) (Uku Paal, Margus Ots, Riho Marja).

27.06.2009 Pikasilla läh., Helme khk., Viljandimaa = Valga mk. ♀ (Uku Paal, Margus Ots).

02.07.2009 Haaslava, Kambja khk., Tartumaa ♀ (Margus Ots).

Väikehuik on meil tavalisem lind kui arvatakse, sest linnuvaatlejad käivad liigile sobivates elupaikades öösiti harva. Kuna väikehuigu vaatluste arv on meil kasvanud ning ta on suhteliselt kergesti määratav liik, siis otsustas HK alates 2010. aastast väikehuigu vaatlusi enam mitte käsitleda. Kõik varasemad teated on aga endiselt oodatud.

Kõrbetüll *Charadrius leschenaultii* (0/0 – 1/1)

20.–26.07.2009 Haversi, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Aivar Veide jpt.) (Foto).

Esmasleid. Aasia liik, kelle pesitsusalad ulatuvad Türgist Mongooliani. Kõrbetüll talvitab Aafrika idarannikul, Aasia lõunarannikul ning Okeania ja Austraalia rannikualadel. Lääne- ja Põhja-Euroopasse eksib ta harva.

Roosterind-tüll *Charadrius morinellus* (28/ca 168 – 3/14)

20.05.2009 Mõrdu, Kullamaa khk., Läänemaa 8 is. (Trinus Haitjema) (Foto).

06.09.2009 Kiia, Keila khk., Harjumaa 4 ad. ja 1 1a (Uku Paal, Kuido Kõiv) (Foto).

24.09.2009 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Jukka Hauru).

Roosterind-tüll peamised pesitsusalad Euroopas on Suurbritannias ja Põhja-Fennoskandias, Aasias on ta levinud Põhja-Siberis ning Uuralites ja Lõuna-Siberi mäestikes. Eestis väiksearvuline hajus läbirändaja, kes on ilmselt tavalisem, kui väheste leidude põhjal arvata võib. Roosterind-tüll peatub rändeperioodil (eelkõige mais ja septembris) küntud põldudel, kus linde on väga raske märgata.

Tundra-neppvigle *Limnodromus scolopaceus* (0/0 – 1/1)

02.10.2009 Põgari, Ridala khk., Läänemaa 1a (Uku Paal, Jan Nordblad, Jukka Hauru, Esko Railo jt.) (Foto).

Esmasleid. Liik, kelle pesitsusalad asuvad Kirde-Aasias ja Põhja-Ameerika looderannikul. Euroopasse satub ta harva, aga siiski kohatakse teda Lääne-Euroopas regulaarselt.

Lammitilder *Tringa stagnatilis* **pesitsemine**

26.04.–23.06.2009 Raigla, Räpina khk., Võrumaa = Põlva mk. kuni 5 is., tõenäoline pesitsemine (Risto Lammin-Soila, Uku Paal, Jan Nordblad, Riho Kinks jt.).

29.04.–14.06.2009 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa kuni 6 is., tõenäoline pesitsemine (Margus Ots, Uku Paal, Ranno Puumets, Riho Marja jt.).

Idapoolse levilaga liik, keda kohatakse meil viimasel kümnendil suhteliselt sageli. Alates 2001. aastast käsitleb HK vaid liigi pesitsusteateid.

Hallkibu e. kibutilder *Xenus cinereus* (18/32 – 2/1)

21.–30.08.2009 Haversi, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Margus Ots, Aivar Veide, Marko Valker jt.) (Foto). Tõenäoliselt sama isend ka **22.08.2009** Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Antero Lindholm, Annika Forsten, Timo Pettay).

Idapoolne liik, kelle lähimad pesitsusalad ei jää Peipsi taga eriti kaugele, aga kes Eestis on üllatavalt harv eksikülaline.

Pikksaba-änn *Stercorarius longicaudus* (**alates 2005**) (1/1 – 3/4)

02.08.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 2 ad. (Juho Könönen, Timo Pettay).

14.08.2009 Põõsaspea neem ad. (Timo Pettay).

18.09.2009 Küdema laht, Mustjala khk., Saaremaa 1a (Raul Melsas) (Foto).

Pikksaba-änn pesitseb tundras, ka Fennoskandias. Rändeteena kasutab liik aga Norra merd ja Põhjamerd ning meil on ta väga haruldane läbirändaja. Kuna ännide määramine ei ole lihtne, otsustas HK alates 2005. aastast võtta pikksaba-änni HK poolt käsitletavate liikide nimekirja. Huvitava asjaoluna tuleb märkida, et ka 2007. aasta septembris vaadeldi ja pildistati noort pikksaba-änni Küdema lähel peaaegu samas kohas, kus 2009. aasta septembris.

Suuränn *Stercorarius skua* (2/2 – 1/1)

16.05.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Johan Moberg, Mattias Gerdin, Mark Hollingworth, Mike Buckland, Uku Paal, Jan Nordblad jt.).

Põhja-Atlandi saarte haudelind, keda Lääne-Euroopa rannikul kohatakse läbirändel. Läänemerel on suuränn haruldane eksikülaline, kelle vaatlused on aga sagenemas.

Karbuskajakas *Larus melanocephalus* (16/x – 1/1)

25.09.2009 Sörve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Mati Martinson) (Foto).

Lääne-, Lõuna- ja Kesk-Euroopa ning Väike-Aasia liik, kelle levila on viimase paarikümne aasta jooksul laienenud. Lähimad püsivad pesitsusalad paiknevad Valgevenes, Poolas, Hollandis ja Saksamaal. Eestis on karbuskajakas harv külaline, kes on meil 1960-ndatel aastatel isegi pesitsenud. Antud lind tuvastati alles vaatluspäeva õhtul päeva jooksul tehtud fotosid uurides.

Harksaba-kajakas *Larus sabini* (2/2 – 1/1)

18.10.2009 Harilaid, Kihelkonna khk., Saaremaa 1a (Andrus Jair, Uku Paal, Jan Nordblad, Tom Nordblad, Tarvo Valker, Sander Sirelbu, Taivo Leesment jt.) (Foto).

Põhja-Ameerika ja Siberi tundraalade haudelind, kes sügistormidega (väga harva ka muudel aastaagadel) satub vahel ka Lääne- ja Põhja-Euroopasse.

Koldjalg-hõbekajakas *Larus cachinnans* (8/8 – 3/3)

23.02.2009 Jöelähtme prügila, Jöelähtme khk., Harjumaa 2a (Sampsu Cairenius) (Foto).

08.10.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 2a (Juho Könönen, Margus Ellermaa, Timo Pettay) (Foto).

19.10.2009 Põõsaspea neem 2a (Juho Könönen, Margus Ellermaa) (Foto).

Kagu-Euroopa ja Lääne-Aasia liik, keda varem peeti hõbekajaka alamliigiks. Koldjalg-hõbekajaka määramine on väga keeruline ja HK võtab vaatlused käsitlusele vaid tõestusmaterjalide olemasolul.

Habeviires *Chlidonias hybrida* (8/17 – 1/3)

13.–14.06.2009 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 3 ad. (Uku Paal, Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä, Madis Karu, Kuido Kõiv, Kalle Muru jt.) (Foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle vaatlused on viimastel aastatel sagenenud. Lätis on habeviires korduvalt isegi pesitsenud.

Valgetiib-viires *Chlidonias leucopterus* (x/x – 10/>105)

15.05.2007 Järvere, Urvaste khk., Võrumaa 3 ad. (Margus Muts, Jaanus Tanilsoo).

09.05.2009 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Trinus Haitjema, Miranda Klaij) (Foto).

09.05.–23.06.2009 Räpina polder, Räpina khk., Võrumaa = Põlva mk. kuni 39 is., tõenäoline pesitsemine (vähemalt 1 ♂♀) (Uku Paal, Jan Nordblad, Riho Kinks, Margus Ellermaa jt.).

09.05.–26.07.2009 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa kuni 38 is., pesitsemine (vähemalt 1 ♂♀) (Uku Paal, Jan Nordblad, Margus Ots, Aarne Pruks jt.)(Foto).

10.05.2009 Palupõhja, Puhja khk., Tartumaa >10 is. (Arne Ader, Margit Mõttus) (Foto).

10.05.2009 Sutlepa meri, Noarootsi khk., Läänemaa 3 is. (Aivar Veide, Tarvo Valker), tõenäoliselt neist 2 is. samas ka 16.05.2009 (Tarvo Valker).

10.05.2009 Võhandu jõe suue, Räpina khk., Võrumaa/Petserimaa = Põlva mk. 4 is. (Riho Kinks).

11.05.2009 Kärevere sild, Äksi/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 6 is. (Indrek Ots, Peeter Hõrak)(Foto).

21.05.2009 Paljassaare, Tallinn, Harjumaa (Ranno Puumets).

31.05.2009 Kalli jõgi, Võnnu khk., Tartumaa 2 ad., tõenäoline pesitsemine (Tarmo Teppe).

27.06.2009 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Reimo Rander) (Foto).

Lõuna- ja kagupoolse levilaga liik, kelle kohtamised on meil oluliselt sagenenud ja kes on Ida-Eestis muutunud ebaregulaarseks haudelinnuks. 2009. aastal kohati neid meil rekordiliselt palju ja kuna tegemist on kergesti määratava liigiga, siis otsustas HK alates 2010. aastast käsitleda vaid valgetiibviire pesitsusteateid.

Habekakk *Strix nebulosa* * (x/x – 3/>7)

21.03.–22.05.2009 Lügánuse khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 1 (2?) is. (Margus Ots, Uku Paal, Riho Marja jt.) (Foto).

20.04.–22.05.2009 Haljala/Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Tiina Jamsja, Margus Jamsja, Laura Jamsja, Gerda Jamsja, Indrek Tammekänd jt.)(Foto).

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

28.04.–12.06.2009 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. ♂♀, pesa ja 3 pull. (Riho Männik, Tarmo Evestus, Gunnar Sein, Georg Artma jt.) (Foto, pojad rõngastati).

Ida- ja põhjapoolse levilaga liik, keda kohatakse peamiselt Kirde- ja Ida-Eestis. Habekaku vaatlused on meil viimase tosina aasta jooksul sagenenud ja võis oletada, et see liik meil ka pesitseb. 2009. aastal leiti lõpuks kolme pojaga pesa, mis on esimene kindel habekaku pesitsusjuhtum Eestis pärast 1893. aastat.

Mesilaseenäpp *Merops apiaster* (12/25 – 1/1)

31.05.2009 Skamja, Virumaa = Kingisepa raj. (Eedi Lelov).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püsivad pesitsusalad on Poolas, Ukrainas ja Lõuna-Venemaal. Meil kohatakse mesilaseenäppe üllatavalt harva. Antud lindu vaadeldi Narva jõe vasakkaldalt Vasknarvast, lind ise tegutses jõe idakaldal.

Tuttlõoke *Galerida cristata* (**alates 1991**) (x/x – 1/1)

03.–11.06.2009 Puise, Ridala khk., Läänemaa (Pertti Uusivuori, Aivar Veide, Tarvo Valker jt.) (Foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes on Eestis palju haruldasem kui arvatakse. Tuttlõokest on välimuse järgi põldlõokesest väga raske eristada - tuti olemasolu ei ole sugugi diagnostiline tunnus. Põhjalikult tuleb kirjeldada tiiva alapoolse ja tagaserva värvust, saba pikkust, noka kuju ja hääliitsusi.

Niidukiur e. stepi-niidukiur *Anthus richardi* (15/15 – 2/2)

11.09.2009 Haversi, Noarootsi khk., Läänemaa (Hannu Jännes) (Helilint).

22.–30.10.2009 Paljassaare, Tallinn, Harjumaa (Ranno Puumets jpt.) (Foto).

Siberi lind, kes Euroopasse satub peamiselt sügisrändel. Raskesti vaadeldav liik, keda esineb meil ilmselt sagedamini kui harvade vaatluste põhjal oletada võib. Üldjuhul kohatakse Eestis vaid ülelendavaid linde, mistõttu oli suureks üllatuseks, kui 2009. aasta oktoobris püsis üks isend Paljassaares üle nädala paigal.

Mägikiur *Anthus spinoletta* (0/0 – 1/1)

29.01.–23.02.2009 Kopli, Tallinn, Harjumaa alamliik *spinoletta* (Ranno Puumets, Andrus Jair jpt.) (Foto, helilint).

Esmasleid. Lõunapoolsete mägede liik, kelle levila ulatub Püreneedest Kaukasuseni. Põhja-Euroopasse satub ta väga harva. Antud lind oli suhteliselt pelglik ja ei lasknud ennast hästi vaadelda, mistõttu ei suudetud teda kohe määrata. Õnneks püsis isend samas kohas pikemat aega paigal ja teda käis vaatamas suurem hulk bongareid. Õnnestus teha mitmeid fotosid ja hääliitsusi salvestada ning lõpuks liik üheselt määrata.

Mustpea-hänilane *Motacilla flava feldegg* (1/1 – 1/1)

02.–20.07.2009 Laoküla, Harju-Madise khk., Harjumaa ♂ ad., pesitsemine, segapaar lambahänilasega (*Motacilla flava flava*) (Ranno Puumets, Uku Paal, Riho Marja) (Foto, video).

Eesti 2. vaatlus. See hänilase alamliik on levinud Balkanil ja Musta mere ümbruses, Põhja-Euroopasse satub ta harva. Hänilase alamliikide sisene variatsioon on suur ning hübriidiseerumine sage, seetõttu peab alamliikide määramisse suhtuma ülimalt kriitilisusega. HK soovib mustpea-hänilase vaatluste korral alati saada foto- või videodokumentatsiooni.

Jõgivästri *Motacilla cinerea* (43/52 – 6/8)

20.04.2009 Vabamatsi, Halliste khk., Viljandimaa ♀ ad. (Riho Männik) (Foto).

24.05.2009 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Jukka Hauru).

01.06.2009 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. ♂ ad. (Uku Paal, Jan Nordblad, Jukka Hauru, Jyrki Lausamo, Jussi Vakkala, Tom Nordblad) (Foto).

03.–29.06.2009 Nõmmeveski, Kuusalu khk., Harjumaa ♂♀, pesitsemine (Riho Männik, Ranno Puumets) (Foto).

10.–17.06.2009 Möldri, Vastseliina khk., Võrumaa ♂♀ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä, Uku Paal, Andres Kalamees jt.) (Foto)

12.06.2009 Sõrve säär ♂ ad. (Mati Martinson) (Foto).

Meil kohatakse jõgivästrikke peamiselt Põhja-Eesti kiirevoolulistel jõgedel ja rändeajal ka Lääne-Eesti rannikul. Jõgivästriks on meil suhteliselt sage külaline ja harv pesitseja. Kuna vaatluste arv on meil viimasel ajal sagenenud ja tegemist on suhteliselt lihtsasti määratava liigiga, siis otsustas HK alates 2010. aastast käsitleda vaid jõgivästriku pesitsusteateid.

Väike-käosulane *Hippolais caligata* (x/x – 6/12)

10.06.2009 Sõmerpalu, Urvaste khk., Võrumaa ♂♀ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä) (Foto).

11.06.2009 Ermakova, Petserimaa = Võru mk. ♂♀ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä) (Foto).

11.06.2009 Veretinä, Petserimaa = Võru mk. ♂♀ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä).

11.06.2009 Uusvada, Petserimaa = Võru mk. ♂♀ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä) (Foto).

11.06.2009 Väiko-Serga, Petserimaa = Võru mk. ♂♀+♂ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä) (Foto).

11. ja 14.06.2009 Polovina, Petserimaa = Võru mk. ♂ (Hannu Huhtinen, Ville Kirstilä, Uku Paal) (Foto).

Idapoolse levilaga liik, kes on Ida-Eestis sel sajandil muutunud regulaarseks haudelinnuks. Veretinas on väike-käosulane pesitsenud samas piirkonnas alates 2002. aastast. Pesitsusbiotoobiks on meil söötis heinapõllud, millele võsa peale kasvamas. Lindude määramine välimuse järgi on keerukas, kuid laul on väga iseloomulik ja kogenud linnuvaatlejal lihtne selgeks õppida.

Tõmmu-lehelind *Phylloscopus fuscatus* (7/7 – 1/1)

29.11.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Margus Ellermaa).

Siberi liik, kes Euroopas on eksikülaline (peamiselt püütakse sügiseti linnurõngastusjaamades).

Mustlauk-õgija *Lanius minor* (28/>30 – 1/1)

30.05.2009 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♂ ad. (Margus Ellermaa) (Foto).

Lõunapoolne liik, kelle levila ulatus sajand tagasi Petserimaani. Nüüd satuvad Eestisse üksikisendid peamiselt suvel ja varasügisel.

Mustvares *Corvus corone corone* (2/2 – 2/2)

11.04.2009 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Robert Pekkarinen) (Foto).

26.04.2009 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Mikko Virta jt.) (Foto).

Varese Lääne-Euroopa alamliik, keda osa autoreid peab eraldi liigiks. Mustvarese eristamine noorest künnivaresest on väga raske. Lisaks tuleb määramisel arvestada hallvarese ja mustvarese hübriidi võimalusega.

Roosa-kuldnokk *Sturnus roseus* (19/19 – 1/1)

30.05.2009 Rumpo, Vormsi khk., Läänemaa ad. (Per Karlsson Linderum).

Aasia ja Kagu-Euroopa steppide liik, kes mõnel aastal satub arvukalt ka mujale Euroopasse. Kui vanalindude määramine on lihtne, siis noorlindude ülesleidmine kuldnokaparvest on raske. Ilmselt on roosa-kuldnokk invasiooniaastail meil sagedasem külaline kui arvatakse.

Urvalind *Carduelis flammea* **pesitsemine**

26.–31.05.2007 Hanikatsi laid, Pühalepa khk., Läänemaa = Hiiu mk. ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Aivar Leito).

Urvalind on meil arvukas läbirändaja ja talvitaja, pesitsusalad jäävad Soome lahest põhja poole. Eestis kohatakse territoriaalseid pesitsemisele viitavaid paare harva ja kindel pesitsemine on tõestatud vaid ühel korral 2008. aastal Saaremaal Loodes (Ots 2009).

Männileevike *Pinicola enucleator* pesitsemine ja vaatlused 15.V – 31.VII

Suvi 1977 Väandra ümbrus, Väandra khk., Pärnumaa, 1 ♀ (Henno Selmet) (Lastud, topis erakogus).

Põhjapoolse levilaga liik, kes Eestis on suhteliselt harv talikülaline. Männileevike on teadaolevalt meil vaid korra pesitsenud – 1975. aastal Virumaal Laukasoo. Esimese Eesti haudelindude levikuatlase (1976–1982) andmebaasi ülevaatamisel leitud täiendavate andmete põhjal kinnitas HK veel ühe vana suvise teate, mis on ühtlasi kõige viimane suvine männileevikese leid Eestis – pärast 1977. aastat pole seda liiki suvel meil kohatud.

Põhjatsiitsitaja *Emberiza rustica* (36/x – 1/1)

21.05.2009 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Margus Ellermaa).

Põhja- ja idapoolse levilaga liik, keda Eestis kohatakse peamiselt läbirändel, aga kes on meil varem ka pesitsenud.

**Tunnustatud teated. Ebaselge päritoluga liigid (kategooria D)
Accepted records. Species of unclear origin (category D)**

Lumehani *Anser caerulescens* (32/34 – 0/0)

21.09.2000 Hellamaa, Pühalepa khk., Läänemaa = Hiiu mk. 2 ad. (hele ja tume vorm) (Aivar Leito).

Lumehane pesitsusalad on Kirde-Siberis ja Põhja-Ameerikas. Meile sattunud lumehaned on tõenäoliselt pärit linnuaedadest või osaliselt metsistunud asurkondadest Lääne- ja Põhja-Euroopas, kuid on tõestatud liigi sattumine Euroopasse ka looduslikelt asualadelt.

**Tunnustatud teated. Vangistusest lahtipääsenud linnud (kategooria E)
Accepted records. Escapees from captivity (category E)**

Vööthani *Anser indicus* (17/15 – 8/7)

26.04.2009 Aardla polder, Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Margus Ots) (Foto).

08.05.2009 Virtsu, Hanila khk., Läänemaa 3 is. (Timo Pettay, Johnny Kahlert, Mati Martinson, Kim Aaen) (Foto).

10. ja 14.05.2009 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Hannes Pehlak, Trinus Haitjema) (Foto).

22.05.2009 Alumine Vaigas, Kihelkonna khk., Saaremaa (Markus Vetemaa).
06.08.2009 Matsalu, Karuse khk., Läänemaa (Trinus Haitjema, Miranda Klaij), sama isend ka **16., 27. ja 29.08.2009** Haeska (Trinus Haitjema, Miranda Klaij, Aivar Veide) (Foto), **30.08.2009** Keemu, Karuse khk., Läänemaa (Uku Paal, Margus Ots) (Foto) ja **05.09.2009** Põgari, Ridala khk., Läänemaa (Ranno Puumets).

Seda Sise-Aasiast pärinevat liiki peetakse paljudes Euroopa linnuaedades. Põgenikke kohatakse meie aladel järjest sagedamini ja näiteks Soomes vööthani alates 2008. aastast juba pesitseb.

Täiendused ja parandused **Corrections and changes**

Lammitilder *Tringa stagnatilis*

04.06.2008 Tahu laht, Noarootsi khk., Läänemaa 1 ad., tõenäoline pesitsemine (Tarvo Valker, Marju Erit) (Foto). HK eelmises aruandes oli ekslikult leiujaks märgitud 05.06.2008 (Ots 2009).

Tunnustamata teated **Records not accepted**

Väikehüüp *Ixobrychus minutus*

1977, 1978, 1980 Võrtsjärve põhjakalda ruut, **1978** Sangla ruut, **1980** Palamuse ruut.

Eesti esimese haudelindude levikuatlase (1976–1982) andmebaasi üle vaadates selgus, et linnuatlases on väikehüübi esinemist märgitud mitmesse ruutu (Renno 1993). Tegemist on ilmselgete määramisvigade ja eksitustega ning HK otsustas need teated tagasi lükata.

Raipekotkas *Neophron percnopterus*

31.07.2009 Elistvere, juv.

Põgus vaatlus ja napp kirjeldus ei võimaldanud liiki üheselt määrata.

Puna-veetallaja *Phalaropus fulicarius***25.08.2009** Põõsaspea neem 1a.

Halbade vaatlusolude tõttu ei õnnestunud kõiki tunnuseid näha ning liiki ei saanud kindlalt määrata.

Jõgivästriik *Motacilla cinerea***01.06.2009** Hirmuste 2 is.

Põgusa vaatluse tõttu ei õnnestunud linde piisavalt hästi kirjeldada ning liigi kindel määramine ei olnud võimalik.

Männileevike *Pinicola enucleator***1977** Paeküla ümbrus, pesitsemine.

Eesti esimese haudelindude levikuatlase (1976–1982) andmebaasi kohaselt leiti 1977. aastal männileevikese pesa, kuhu küll ei munetud. HK ei pidanud esitatud andmeid pesitsuskatse tõendamiseks piisavaks ja lükkas teate tagasi.

Viinamäe-tsiitsitaja *Emberiza cirrus***12.04.2009** Nõmba ♂.

Nii suure harulduse puhul on teate kinnitamiseks kindlasti vaja väga põhjalikku kirjeldust soovitavalt koos tõestusmaterjaliga.

Tänuavaldused. HK tänab kõiki linnuvaatlejaid, kes harulduste kohtamistead on HK-le esitanud. HK tänab ekspertarvamuste ja abi eest järgmisi välismaiseid linnuspetsialiste: Visa Rauste, Antero Lindholm, Hannu Koskinen, Markku Kangasniemi, Per Alström.

Kirjandus. AERC TAC 2003: AERC TAC's Taxonomic Recommendations.

Online version: <http://www.aerc.be> — Ots, M. 2009: Linnuharuldused Eestis 2007–2008. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr. 7. Hirundo 22: 64–96. — Renno, O. (koostaja) 1993: Eesti linnuatlas. Tallinn, Valgus, 256 lk.

Rarities in Estonia 2009: Report of the Estonian Rarities Committee

This eighth report of the Estonian Rarities Committee covers year 2009, but some earlier records have also been included. Altogether 113 records were definitely assessed, and 103 (91%) of these were accepted.

The records are listed in systematic order and presented chronologically. Records of birds of unclear origin, escapees from captivity, corrections and changes, records not accepted are listed separately from the main list of accepted records.

The four numbers in brackets after species' name (*a/b – c/d*) indicate (a) the total number of records before 2009, (b) the number of individuals (if possible to judge) before 2009; (c) the number of records in 2009, (d) the number of individuals in 2009. X instead of a number means unknown number of records or individuals.

Details included for each record are: date(s), locality, parish (*khk.*), district, number of individuals (*is.*, *isend*), pairs (*paar*), nests (*pesa*) etc. if more than one, sex and age (if known; *a* = calendar year) and name(s) of observer(s). The meaning of some Estonian terms and expressions: *ja* = and, *s.* = island, *laht* = bay, (*tõenäoliselt sama isend*) = (probably) the same individual, *pesitsemine* = breeding.

In 2009, 4 new species in an apparently wild state (AERC category A): *Aythya collaris*, *Charadrius leschenaultii*, *Limnodromus scolopaceus*, *Anthus spinoletta* and 1 new subspecies *Melanitta nigra americana* were added to Estonian list.

In 2009 breeding of *Casmerodius albus* in Estonia was confirmed.

Altogether, 370 species of apparently wild state or released species which have established self-supporting breeding populations in Estonia or in neighbouring countries (i.e. categories A-C) and 5 species of unclear origin (category D) have been recorded in Estonia by 31.12.2009.